

6. Modernizacja kształcenia zawodowego w świetle celów polityki uczenia się przez całe życie

Autorzy:

Wojciech Stęchły

Agata Tomaszuk

Gabriela Ziewiec

Poprawa jakości kształcenia zawodowego, zbliżenie oferty edukacyjnej szkół prowadzących kształcenie w zawodach do potrzeb rynku pracy oraz ułatwienie dostępu do aktualizowania i formalnego potwierdzania kompetencji zawodowych stanowią najważniejsze cele reformy kształcenia zawodowego wprowadzonej ustawą z dnia 19 sierpnia 2011 r. Proces stopniowego wdrażania postanowień zmienionej ustawy o systemie oświaty oraz powiązanych z nią aktów wykonawczych rozpoczął się 1 września 2012 roku¹¹⁰. Najważniejsze zmiany zostały ujęte w rozporządzeniach w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (KZSZ) oraz podstawy programowej kształcenia w zawodach (PPKZ)¹¹¹. Nowa klasyfikacja wyodrębnia w zawodach mniejsze, możliwe do oddzielnego potwierdzania części składowe, odpowiadające zadaniom właściwym dla poszczególnych zawodów¹¹². Z kolei podstawa programowa zawody nauczane w szkołach oraz wyodrębnione w nich kwalifikacje opisuje w języku efektów uczenia się, tj. w kategoriach wiedzy, umiejętności zawodowych oraz kompetencji personalnych i społecznych.

Reforma wpisuje się także w szerszy kontekst zmian niezbędnych dla upowszechniania w naszym kraju uczenia się przez całe życie – *lifelong learning* (LLL). Stwarza warunki dla większej przejrzystości i rozpoznawalności świadectw i dyplomów potwierdzających kwalifikacje zawodowe na krajowym rynku pracy – właściwych dla nich efektów uczenia się oraz istniejących między nimi powiązań. Wprowadzane zmiany – spośród których największe znaczenie ma nowe podejście do opisu kwalifikacji – pozwalają także, by Polska skorzystała w przyszłości z narzędzi wspierających uczenie się przez całe życie i zaprojektowanych na forum Unii Europejskiej, takich jak Europejska Rama Kwalifikacji (ERK)¹¹³, system przenoszenia i akumulacji osiągnięć (ECVET)¹¹⁴, czy walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego¹¹⁵.

6.1. Główne kierunki zmian w obszarze szkolnictwa zawodowego

Dla realizacji polityki uczenia się przez całe życie w obszarze kształcenia zawodowego kluczowe znaczenie mają zmiany wprowadzone ustawą o systemie oświaty z 19 sierpnia 2011 roku i uszczegółowione w powiązanych z nią aktach wykonawczych. Wyodrębnienie w zawodach części składowych (możliwych do oddzielnego potwierdzania) ułatwia i poszerza dostęp do aktualizowania lub zdobywania nowych kompetencji zawodowych. Opis zadań zawodowych w języku efektów uczenia się oznacza z kolei, że w procesie weryfikowania zdolności zdającego do pracy w zawodzie na znaczeniu tracą miejsce i czas pobieranej nauki.

¹¹⁰ Por. Ustawa z 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2011 r. Nr 205, poz. 1206.

¹¹¹ Por. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2011 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz. U. z 2012 r. Nr 0, poz. 7), Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 7 lutego 2012 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz. U. z 2012 r. Nr 0, poz. 184).

¹¹² Zawody nauczane w systemie oświaty mogą być przykładem kwalifikacji złożonej, definiowanej jako zestaw efektów uczenia się, który może zostać w naturalny sposób podzielony na podzestawy potwierdzane oddzielnie. Kwalifikacje wyodrębnione w zawodach – jako wyróżnione podzestawy efektów uczenia się – stanowią natomiast przykład kwalifikacji składowych.

¹¹³ Por. Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji (ERK) na rzecz uczenia się przez całe życie.

¹¹⁴ Por. Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z 18 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET).

¹¹⁵ Por. Zalecenie Rady z 20 grudnia 2012 r. w sprawie walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego.

6. Modernizacja kształcenia zawodowego w świetle celów polityki uczenia się przez całe życie

6.1. Główne kierunki zmian w obszarze szkolnictwa zawodowego

Położenie nacisku na efekty uczenia się, które uzyskuje osoba, a nie na czas pobierania przez nią nauki i przekazywane jej treści kształcenia, jest istotne z dwóch powodów. Po pierwsze, pozwala na zwiększenie przejrzystości kwalifikacji (tj. formalnie potwierdzonych zestawów efektów uczenia się) nadawanych w obszarze szkolnictwa zawodowego. W założeniu, pracodawcy mogą dzięki temu lepiej rozpoznać kompetencje osoby ubiegającej się o zatrudnienie oraz ocenić jej gotowość do wykonywania określonych zadań. Po drugie, osobom uczącym się daje większe niż dotychczas możliwości tworzenia indywidualnych ścieżek rozwoju kariery zawodowej i uczenia się.

6.1.1. Nowe podejście do opisu kompetencji zawodowych

Obowiązująca klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego wskazuje nazwy zawodów nauczanych w systemie oświaty oraz przyporządkowuje je, uwzględniając Polską Klasyfikację Działalności (PKD), do jednego z ośmiu obszarów kształcenia:

- administracyjno-usługowego,
- budowlanego,
- elektryczno-elektronicznego,
- mechanicznego i górnictwo-hutniczego,
- rolniczo-leśnego z ochroną środowiska,
- turystyczno-gastronomicznego,
- medyczno-społecznego,
- artystycznego¹¹⁶.

Wprowadza również nowy sposób ujmowania zawodów szkolnych jako kwalifikacji złożonej z jednej, dwóch lub trzech kwalifikacji zawodowych. Klasyfikacja obejmuje łącznie 200 zawodów, w ramach których wyodrębniono 252 kwalifikacje. W skład 98 zawodów wchodzi tylko jedna kwalifikacja, w 72 zawodach wyodrębniono dwie kwalifikacje, w 23 – trzy kwalifikacje. W 7 zawodach szkolnictwa artystycznego nie wyodrębniono żadnej kwalifikacji.

Rozporządzenie w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego określa również, w jakiego typu szkołach może odbywać się kształcenie w danym zawodzie (zasadniczej szkole zawodowej, technikum czy szkole policealnej) oraz które kwalifikacje mogą być nauczane w ramach kwalifikacyjnych kursów zawodowych. Możliwość prowadzenia ich przewidziano dla kwalifikacji wyodrębnionych w 161 zawodach (Pfeiffer, Wesołowska 2012, s. 6). Podział ten jest szczególnie istotny dla zawodów z obszaru medyczno-społecznego – kształcenie w dużej części z nich odbywać może się tylko w szkołach policealnych i nie przewidziano możliwości organizowania kwalifikacyjnych kursów zawodowych dla większości wyodrębnionych w nich kwalifikacji.

Podstawa programowa kształcenia w zawodach składa się z trzech części, które kolejno wskazują na:

- I. ogólne cele i zadania kształcenia zawodowego, w tym zadania zawodowe, do wykonywania których gotowy jest absolwent szkoły prowadzącej kształcenie w danym zawodzie¹¹⁷;
- II. efekty kształcenia, nabywane w procesie kształcenia, w tym:
  - a. efekty kształcenia wspólne dla wszystkich zawodów ujętych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, obejmujące:
    - bezpieczeństwo i higienę pracy (BHP),

¹¹⁶ Zachowano spójność pomiędzy klasyfikacją zawodów szkolnictwa zawodowego a klasyfikacją zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy, określoną w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 27 kwietnia 2010 r. (Dz. U. z 2010 r. Nr 82, poz. 537). Zawody wpisane do KZSZ również zostały ujęte w grupy wielkie, duże i średnie, zgodnie z podziałem zawodów ustalonym w klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy, zrezygnowano jednocześnie z podziału na grupy elementarne. Symbole cyfrowe zawodów przyjęte w KZSZ są zgodne z symbolami cyfrowymi zawodów przyjętymi w klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy. Por. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2011 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz. U. z 2012 r. Nr 0, poz. 7).

¹¹⁷ Nowa podstawa programowa kształcenia w zawodach ma pełnić jednocześnie rolę standardów egzaminacyjnych. Dlatego do pełnienia tych samych zadań zawodowych gotowa będzie każda osoba, która zda egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe w zawodzie.

6. Modernizacja kształcenia zawodowego w świetle celów polityki uczenia się przez całe życie

6.1. Główne kierunki zmian w obszarze szkolnictwa zawodowego

- podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej (PDG),
  - język obcy ukierunkowany zawodowo (JOZ),
  - kompetencje personalne i społeczne (KPS),
  - organizację pracy małych zespołów (OMZ)¹¹⁸;
  - b. efekty kształcenia wspólne dla zawodów w ramach obszaru kształcenia;
  - c. efekty kształcenia właściwe dla kwalifikacji wyodrębnionych w danym zawodzie;
- III. opis kształcenia w poszczególnych zawodach, precyzujący m.in. warunki realizacji kształcenia, minimalną liczbę godzin kształcenia zawodowego¹¹⁹ oraz możliwości uzyskania dodatkowych kwalifikacji w zawodach w ramach określonego obszaru kształcenia.

Należy podkreślić, że kwalifikacje wyodrębnione w poszczególnych zawodach i opisane w podstawie programowej za pomocą efektów uczenia się odpowiadają typowym zadaniom zawodowym, które potrafi wykonać osoba posiadająca świadectwo lub dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe. Opis uwzględniający przygotowanie danej osoby do wykonywania zawodu pozwala lepiej zinterpretować efekty uczenia się składające się na kwalifikację. Sprzyja ocenie nie tylko ich złożoności i zaawansowania, ale także samodzielności i odpowiedzialności osoby, która potwierdzone dokumentem efekty uczenia się wykorzystuje w miejscu pracy.

Strukturę podstawy programowej kształcenia w zawodach oraz wzajemne zależności między jej poszczególnymi elementami objaśnia tabela 6.1. Jednocześnie pokazuje ona przykładowy sposób opisu efektów uczenia się właściwych dla wybranego zawodu.

Tabela 6.1. Przykładowy opis zawodu i wyodrębnionej w nim kwalifikacji w języku efektów uczenia się.

I. Cele kształcenia w zawodzie elektromechanik	
Osoba posiadająca świadectwo potwierdzające kwalifikację w zawodzie elektromechanik jest przygotowana do wykonywania następujących zadań zawodowych:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. montowania i uruchamiania maszyn i urządzeń elektrycznych na podstawie dokumentacji technicznej; 2. oceniania stanu technicznego maszyn i urządzeń elektrycznych po montażu na podstawie pomiarów; 3. montowania układów sterowania, regulacji i zabezpieczeń maszyn i urządzeń elektrycznych na podstawie dokumentacji technicznej.	
II. Efekty kształcenia:	
a. efekty kształcenia wspólne dla wszystkich zawodów (są one opisane w podstawie programowej kształcenia w zawodach na dużym poziomie ogólności. Ich zawartość merytoryczna powinna być uszczegółowiana w programie nauczania)	
<ul style="list-style-type: none"> • bezpieczeństwo i higiena pracy (BHP)	<p>Przykłady</p> <p>Osoba posiadająca daną kwalifikację:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia pojęcia związane z bezpieczeństwem i higieną pracy, ochroną przeciwpożarową, ochroną środowiska i ergonomią • rozróżnia zadania i uprawnienia instytucji oraz służb działających w zakresie ochrony pracy i ochrony środowiska w Polsce • określa zagrożenia związane z występowaniem szkodliwych czynników w środowisku pracy • udziela pierwszej pomocy poszkodowanym w wypadkach przy pracy oraz w stanach zagrożenia zdrowia i życia

¹¹⁸ Zestaw efektów uczenia się dotyczący organizacji pracy małych zespołów jest wymagany wyłącznie dla zawodów nauczanych w technikum i szkole policealnej.

¹¹⁹ Określona minimalna liczba godzin kształcenia zawodowego ma bezpośrednie zastosowanie w przypadku prowadzenia nauczania na kwalifikacyjnych kursach zawodowych.

6. Modernizacja kształcenia zawodowego w świetle celów polityki uczenia się przez całe życie

6.1. Główne kierunki zmian w obszarze szkolnictwa zawodowego

<ul style="list-style-type: none"> • podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej (PDG) 	<p>Przykłady</p> <p>Osoba posiadająca daną kwalifikację:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stosuje pojęcia z obszaru funkcjonowania gospodarki rynkowej • stosuje przepisy prawa dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej • inicjuje wspólne przedsięwzięcia z różnymi przedsiębiorstwami z branży • optymalizuje koszty i przychody prowadzonej działalności gospodarczej
<ul style="list-style-type: none"> • język obcy ukierunkowany zawodowo (JOZ) 	<p>Przykłady</p> <p>Osoba posiadająca daną kwalifikację:</p> <ul style="list-style-type: none"> • posługuje się zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającą realizację zadań zawodowych • analizuje i interpretuje krótkie teksty pisemne dotyczące wykonywania typowych czynności zawodowych
<ul style="list-style-type: none"> • kompetencje personalne i społeczne (KPS) 	<p>Przykłady</p> <p>Osoba posiadająca daną kwalifikację:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przestrzega zasad kultury i etyki • aktualizuje wiedzę i doskonali umiejętności zawodowe • potrafi ponosić odpowiedzialność za podejmowane działania • współpracuje w zespole

b. efekty kształcenia wspólne dla zawodów w ramach obszaru elektryczno-elektronicznego, stanowiące podbudowę do kształcenia w zawodzie elektromechanik (te same umiejętności stanowią podbudowę do kształcenia w zawodach pokrewnych, takich jak: monter sieci i urządzeń telekomunikacyjnych, monter mechatronik, monter-elektronik, elektromechanik pojazdów samochodowych, elektryk, technik telekomunikacji, technik teleinformatyk, technik elektroniki, technik awionik, technik mechatronik, technik elektryk, technik elektroniki i informatyki medycznej, mechanik pojazdów samochodowych, technik pojazdów samochodowych, technik automatyk sterowania ruchem kolejowym, technik elektroenergetyk transportu szynowego)

Przykłady

Osoba posiadająca daną kwalifikację:

- posługuje się pojęciami z dziedziny elektrotechniki i elektroniki
- opisuje zjawiska związane z prądem stałym i zmiennym
- rozpoznaje elementy oraz układy elektryczne i elektroniczne
- sporządza schematy ideowe i montażowe układów elektrycznych i elektronicznych
- wykonuje połączenia elementów i układów elektrycznych oraz elektronicznych na podstawie schematów ideowych i montażowych
- dobiera metody i przyrządy do pomiaru parametrów układów elektrycznych i elektronicznych

6. Modernizacja kształcenia zawodowego w świetle celów polityki uczenia się przez całe życie

6.1. Główne kierunki zmian w obszarze szkolnictwa zawodowego

- c. efekty kształcenia właściwe dla kwalifikacji E7 „Montaż i konserwacja maszyn i urządzeń elektrycznych” (najbardziej szczegółowy opis efektów uczenia się uporządkowany według zadań zawodowych wskazanych dla danego zawodu. Precyzuje efekty uczenia się niezbędne do właściwej realizacji zadań zawodowych określonych w pierwszej części opisu „Cele kształcenia w zawodzie elektromechanik”. Pozwala sprecyzować, co oznacza gotowość osoby posiadającej daną kwalifikację, np. do „montowania i uruchamiania maszyn i urządzeń elektrycznych na podstawie dokumentacji technicznej”)

Przykłady

Osoba posiadająca daną kwalifikację:

- klasyfikuje maszyny i urządzenia elektryczne według określonych kryteriów
- określa parametry techniczne maszyn i urządzeń elektrycznych
- rozróżnia parametry elementów i podzespołów maszyn i urządzeń elektrycznych
- rozpoznaje maszyny i urządzenia elektryczne oraz ich elementy
- rozróżnia materiały konstrukcyjne stosowane w maszynach i urządzeniach elektrycznych
- rozpoznaje układy zasilania, sterowania i zabezpieczenia maszyn i urządzeń elektrycznych oraz ich elementy

Źródło: opracowanie własne na podstawie podstawy programowej kształcenia w zawodzie elektromechanik.

Efekty uczenia się wskazane w podstawie programowej są uwzględniane w programach nauczania i umożliwiają ustalenie kryteriów ocen szkolnych. Nowa podstawa programowa ma pełnić jednocześnie rolę standardów wymagań egzaminacyjnych i w ten sposób – poprzez ściśle powiązanie ze sobą treści nauczania z wymaganiami stawianymi uczniom – zapewnić nie tylko wyższą jakość i większą efektywność kształcenia zawodowego, ale także porównywalność uzyskiwanych kwalifikacji¹²⁰.

6.1.2. Nowe możliwości potwierdzania kompetencji zawodowych i nabywania kwalifikacji w zawodach

Z nowym podejściem do opisu zawodów, opartym na efektach uczenia się, blisko związane są zmiany w systemie weryfikowania kompetencji osób uczących się do realizacji określonych zadań zawodowych. Reforma daje możliwość odrębnego potwierdzania kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach. „Rozwiązanie to umożliwi uelastyczenie procesu kształcenia, tym samym lepsze dostosowanie go do indywidualnych potrzeb i możliwości uczących się” (Sławiński 2012). Pozwala zdobywać nowe zawody bez potrzeby rozpoczynania nauki każdego z nich „od początku”¹²¹. Ułatwia dostęp do aktualizowania wiedzy i zdobywania nowych umiejętności w odpowiedzi na wyzwania pojawiające się na rynku pracy.

Reforma wdrażana od 1 września 2012 roku wprowadza nowy typ dokumentu potwierdzającego gotowość osoby uczącej się do wykonywania określonych zadań zawodowych – „świadectwo potwierdzające kwalifikację w zawodzie”¹²². Potwierdzenie kompetencji zawodowych w mniejszym niż dotychczas stopniu uzależnia od posiadania wykształcenia ogólnego.

¹²⁰ Przypomnijmy, że pierwsze egzaminy potwierdzające efekty uczenia się wskazane w podstawie programowej kształcenia w zawodach odbędą się w połowie 2013 roku. Dlatego nie można jeszcze ocenić skuteczności kształcenia opartego na nowej podstawie programowej kształcenia w zawodach. Omówienie słabych stron systemu potwierdzania kompetencji w stanie prawnym sprzed 1 września 2012 roku znajduje się w *Raporcie o stanie edukacji 2011. Kontynuacja przemian*, przygotowanym przez Instytut Badań Edukacyjnych (RoSE 2012, s. 208–223).

¹²¹ Na gruncie poprzednio obowiązujących uregulowań zdobycie zawodu szkolnego w każdym przypadku wymagało ukończenia pełnego cyklu kształcenia w danym zawodzie, odpowiednio: w zasadniczej szkole zawodowej (2–3 lata kształcenia) lub w technikum (4 lata kształcenia).

¹²² Reforma określa także nowe warunki zdobywania dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w zawodzie. Świadectwo ukończenia szkoły zawodowej oraz świadectwa potwierdzające wszystkie kwalifikacje wymagane dla zawodu stanowią podstawę uzyskania dyplomu.

6. Modernizacja kształcenia zawodowego w świetle celów polityki uczenia się przez całe życie

6.1. Główne kierunki zmian w obszarze szkolnictwa zawodowego

Uzyskanie świadectwa potwierdzającego kwalifikację w zawodzie możliwe jest po zdaniu egzaminu zawodowego, organizowanego przez okręgowe komisje egzaminacyjne (OKE) i stanowiącego formę oceny stopnia opanowania przez zdającego wiedzy i umiejętności z zakresu danej kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie¹²³. Egzamin zawodowy przeprowadzany jest dla:

- uczniów zasadniczych szkół zawodowych i techników oraz uczniów (słuchaczy) szkół policealnych, także w trakcie trwania nauki (zrezygnowano z przeprowadzania egzaminów w trybie sesyjnym – egzamin może być przeprowadzany w ciągu całego roku szkolnego w terminie ustalonym przez dyrektora OKE w uzgodnieniu z dyrektorem Centralnej Komisji Egzaminacyjnej¹²⁴),
- absolwentów zasadniczych szkół zawodowych, techników i szkół policealnych,
- osób, które ukończyły kwalifikacyjny kurs zawodowy (KKZ)¹²⁵.

Do egzaminu zawodowego w trybie eksternistycznym mogą również przystąpić osoby, które ukończyły gimnazjum lub ośmioletnią szkołę podstawową, a także posiadają co najmniej dwa lata kształcenia się lub pracy w zawodzie, w którym wyodrębniono daną kwalifikację.

Kwalifikacyjne kursy zawodowe są najważniejszą z nowo wprowadzonych pozaszkolnych form kształcenia. Pozostałe opisuje ramka 6.1. Możliwość prowadzenia kwalifikacyjnych kursów zawodowych ułatwia reagowanie szkolnictwa zawodowego na zmieniające się potrzeby rynku pracy¹²⁶. Jak wyjaśnia Stanisław Sławiński, „w wypadku pojawienia się popytu na określoną kwalifikację możliwe będzie szybkie zorganizowanie kształcenia w określonym zakresie na kwalifikacyjnym kursie zawodowym” (2012, s. 73).

Ramka 6.1. Pozaszkolne formy kształcenia.

Kursy umiejętności zawodowych – prowadzone zgodnie z programem uwzględniającym podstawę programową kształcenia w zawodach w zakresie:

- jednej z części efektów kształcenia wyodrębnionych w ramach danej kwalifikacji, albo
- efektów kształcenia wspólnych dla wszystkich zawodów oraz wspólnych dla zawodów w ramach obszaru kształcenia stanowiących podbudowę do kształcenia w zawodzie lub grupie zawodów, albo
- efektów kształcenia wspólnych dla wszystkich zawodów w zakresie organizacji pracy małych zespołów.

Kurs kończy się zaliczeniem w formie ustalonej przez organizatora kursu, a osoba, która uzyskała zaliczenie, otrzymuje świadectwo o ukończeniu kursu umiejętności zawodowych.

Kursy kompetencji ogólnych – prowadzone na podstawie programu nauczania uwzględniającego dowolnie wybraną część podstawy programowej kształcenia ogólnego. Kurs kończy się zaliczeniem w formie ustalonej przez organizatora kursu, a osoba, która uzyskała zaliczenie, otrzymuje świadectwo o ukończeniu kursu kompetencji ogólnych.

¹²³ Egzamin zawodowy składa się części pisemnej i praktycznej. Osoba przystępująca do egzaminu, aby go zdać, musi uzyskać co najmniej 50% punktów możliwych do uzyskania z części pisemnej oraz co najmniej 75% punktów z części praktycznej. Wskutek wprowadzonych zmian wzmocniony ma być aspekt praktycznego egzaminu zawodowego przeprowadzanego na poziomie technikum. W dotychczasowym stanie prawnym w przypadku zawodów kształconych w technikum i w szkołach policealnych kształcących w zawodach, w których kształcą technika, etap praktyczny polegał na opracowaniu projektu wykonania określonych prac. Obecnie w przypadku egzaminu zawodowego część praktyczna dla wszystkich kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach kształconych we wszystkich typach szkół będzie polegała na wykonaniu zadania egzaminacyjnego w formie testu.

¹²⁴ Por. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 24 lutego 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. z 2012 r., poz. 262), por. rozdział 2, ramka 2.9.

¹²⁵ KKZ dodatkowo kończy się zaliczeniem w formie ustalonej przez organizatora, a osoby, które go ukończyły, otrzymują zaświadczenie o ukończeniu kwalifikacyjnego kursu zawodowego. Szerzej patrz: Pfeiffer, Wesołowska (2012, s. 5–20).

¹²⁶ Na niedostateczne dopasowanie w Polsce oferty kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy zwraca uwagę m.in. OECD (2010).

6. Modernizacja kształcenia zawodowego w świetle celów polityki uczenia się przez całe życie

6.1. Główne kierunki zmian w obszarze szkolnictwa zawodowego

Turnusy dokształcania teoretycznego młodocianych pracowników – młodociani pracownicy są przyjmowani na nie na podstawie skierowania ze szkoły, gdy ta nie ma możliwości zrealizowania teoretycznego kształcenia zawodowego, lub od pracodawcy.

Inne kursy umożliwiające uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 11 stycznia 2012 r. w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych (Dz. U. z 2012 r. Nr 0, poz. 186).

Program kwalifikacyjnego kursu zawodowego powinien być oparty na podstawie programowej kształcenia w zawodach w zakresie jednej kwalifikacji. Kwalifikacyjne kursy zawodowe adresowane są przede wszystkim do osób dorosłych. Wyjątki od tej reguły określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej¹²⁷. Podmioty uprawnione do organizacji kwalifikacyjnych kursów zawodowych określa ustawa o systemie oświaty. Zalicza do nich m.in.: publiczne szkoły zawodowe prowadzące kształcenie zawodowe w zakresie poszczególnych zawodów; publiczne i niepubliczne placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego oraz ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego; instytucje rynku pracy, takie jak Ochotnicze Hufce Pracy czy instytucje szkoleniowe, prowadzące działalność edukacyjną.

W zmianach wprowadzonych w obszarze zdobywania i potwierdzania kompetencji zawodowych można więc widzieć realizację postulatu większej elastyczności ścieżek kształcenia, łatwiejszego dostępu do uczenia się oraz zrównania ścieżki kształcenia, innej niż formalna, z nauką w szkole. Rozwiązania wdrażane od 1 września 2012 roku stwarzają nowe możliwości nie tylko dla uczniów i absolwentów szkół zawodowych, ale także dla osób, które wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne niezbędne do właściwej realizacji zadań zawodowych uzyskały w formach pozaszkolnych oraz w wyniku samodzielnego uczenia się.

Rysunek 6.1. ilustruje możliwości, które w wyniku reformy zyskuje osoba posiadająca kwalifikację wyodrębnioną w zawodzie elektromechanik: „montaż i konserwacja maszyn i urządzeń elektrycznych”, przykładowo – absolwent zasadniczej szkoły zawodowej. Naukę zawodu może on kontynuować np. na kwalifikacyjnym kursie zawodowym. Po ukończeniu kursu może przystąpić do egzaminu, w wyniku którego uzyska kwalifikację „montaż i konserwacja instalacji elektrycznych”. Na podstawie uzyskanego świadectwa potwierdzającego tę kwalifikację oraz posiadanych wcześniej kwalifikacji może uzyskać dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe w zawodzie „elektryk”. Po spełnieniu odpowiednich warunków, dotyczących m.in. stażu pracy w zawodzie lub długotrwałości kształcenia, zyskuje możliwość przystąpienia do egzaminu eksternistycznego zawodowego i uzyskania kwalifikacji „eksploatacja maszyn, urządzeń i instalacji elektrycznych”. Uczący się wreszcie uzyska kwalifikację „technik elektryk”, pod warunkiem, że uzupełni także wykształcenie ogólne – może to zrobić, kształcąc się w liceum ogólnokształcącym dla dorosłych lub przystępując do egzaminu eksternistycznego z zakresu obowiązkowych zajęć edukacyjnych określonych w ramowym planie nauczania liceum ogólnokształcącego dla dorosłych.

¹²⁷ Por. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 16 lipca 2012 r. w sprawie przypadków, w jakich do publicznej lub niepublicznej szkoły dla dorosłych można przyjąć osobę, która ukończyła 16 albo 15 lat, oraz przypadków, w jakich osoba, która ukończyła gimnazjum, może spełniać obowiązek nauki przez uczęszczanie na kwalifikacyjny kurs zawodowy (Dz. U. z 2012 r. Nr 0, poz. 857).

6. Modernizacja kształcenia zawodowego w świetle celów polityki uczenia się przez całe życie

6.1. Główne kierunki zmian w obszarze szkolnictwa zawodowego

Rysunek 6.1. Zdobywanie nowego zawodu poprzez dodawanie kolejnych kwalifikacji.

Źródło: opracowanie IBE.

Rysunek 6.2. pokazuje możliwości, którymi, w świetle zaprojektowanych w ustawie rozwiązań, dysponuje osoba nie będąca uczniem szkoły zawodowej, zainteresowana uzyskaniem i potwierdzeniem kompetencji ważnych z punktu widzenia ścieżki jej kariery zawodowej. Może ona stać się uczestnikiem kwalifikacyjnych kursów zawodowych. Ich ukończenie uprawnia ją do przystąpienia do potwierdzenia kwalifikacji w ramach egzaminów przeprowadzanych przez okręgowe komisje egzaminacyjne. Zdobyte wszystkich kwalifikacji składających się na dany zawód wraz z potwierdzeniem odpowiedniego poziomu wykształcenia oznaczać będzie zdobycie pełnego zawodu.

Rysunek 6.2. Potwierdzanie kompetencji do wykonywania zawodu przez osobę uczącą się w formach pozaszkolnych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie projektu raportu referencyjnego IBE 2013 (Sławiński, Dębowski 2013).

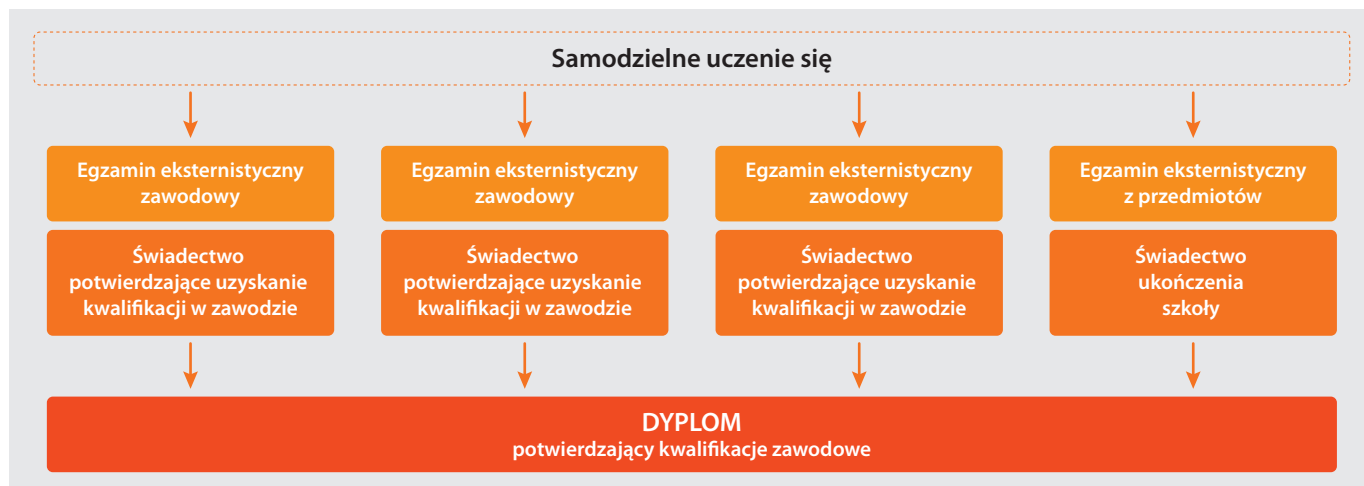
Osoba, która ukończyła 18 lat oraz posiada przynajmniej dwuletnie doświadczenie w pracy w zawodzie i wykształcenie gimnazjalne, może się ubiegać w trybie eksternistycznym o świadectwa potwierdzające kwalifikacje w zawodzie (rysunek 6.3.). Po potwierdzeniu wszystkich kwalifikacji składających się na zawód oraz uzupełnieniu wiedzy ogólnej uzyskuje dyplom potwierdzający kwalifikacje w zawodzie.

6. Modernizacja kształcenia zawodowego w świetle celów polityki uczenia się przez całe życie

6.2. Podstawy programowe w świetle założeń Europejskiego Systemu Transferu Osiągnięć w Kształceniu i Szkoleniu Zawodowym (ECVET)

Rysunek 6.3. Potwierdzanie kompetencji do wykonywania zawodu przez osobę uczącą się samodzielnie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie projektu raportu referencyjnego IBE 2013 (Sławiński, Dębowski 2013).

6.2. Podstawy programowe w świetle założeń Europejskiego Systemu Transferu Osiągnięć w Kształceniu i Szkoleniu Zawodowym (ECVET)

W świetle polityki na rzecz uczenia się przez całe życie nowa podstawa programowa kształcenia w zawodach stwarza warunki do wdrożenia najważniejszych elementów systemu ECVET¹²⁸. Nowe uregulowania realizują jego wytyczne przede wszystkim poprzez:

- wyodrębnienie kwalifikacji w ramach zawodów ujętych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, w tym wskazanie kwalifikacji wspólnych dla kilku zawodów,
- opis kwalifikacji ze wskazaniem jednostek efektów uczenia się, czyli zestawów efektów kształcenia, uporządkowanych według kryteriów zgodnych z ECVET,
- umożliwienie uczącym się przenoszenia i gromadzenia osiągnięć zgodnie z określonymi zasadami (zastosowanie w systemie praktyk zawodowych organizowanych dla uczniów technikum oraz w systemie egzaminów eksternistycznych w ramach dokumentowania wymaganego 2-letniego okresu kształcenia w zawodzie).

Zakres funkcjonowania systemu ECVET wykracza poza obszar kształcenia realizowany w ramach systemu oświaty – odnosi się do wszystkich form i sposobów uczenia się. Oznacza to, że może znaleźć zastosowanie także w kształceniu organizowanym przez firmy szkoleniowe oraz instytucje podejmujące współpracę międzynarodową¹²⁹. Syntetyczny opis celów, jakie ma za zadanie realizować ECVET, zawiera ramka 6.2.

Ramka 6.2. Założenia systemu ECVET.

System ECVET został zaprojektowany jako narzędzie ułatwiające uznawanie i akumulację efektów uczenia się osób dążących do uzyskania określonej kwalifikacji. Zawiera on metody i wskaźniki ułatwiające przenoszenie i gromadzenie osiągnięć (czyli potwierdzonych efektów uczenia się), uzyskiwanych w różnych systemach kwalifikacji oraz w wyniku różnego typu uczenia się, także w miejscu pracy.

¹²⁸ Por. rozdział 3 „Rama kwalifikacji jako narzędzie polityki uczenia się przez całe życie”.

¹²⁹ Obecnie głównym obszarem zastosowania ECVET są projekty mobilności edukacyjnych realizowane w ramach programu UE „Uczenie się przez całe życie”, w szczególności w ramach „Leonardo da Vinci”.

6. Modernizacja kształcenia zawodowego w świetle celów polityki uczenia się przez całe życie

6.2. Podstawy programowe w świetle założeń Europejskiego Systemu Transferu Osiągnięć w Kształceniu i Szkoleniu Zawodowym (ECVET)

Wstępnym warunkiem dla przenoszenia i akumulowania osiągnięć (w obrębie krajowego systemu kwalifikacji lub między państwami) jest możliwość porównywania treści kwalifikacji. Zwykle na przeszkodzie temu stoją różne rozumienie zakresu kompetencji wymaganych w zawodach (często o tych samych nazwach) w poszczególnych państwach oraz odmienny sposób opisywania kwalifikacji przyjmowany przez różne instytucje. Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z 18 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym określa zestaw narzędzi i wytycznych, które umożliwiają rozwiązanie tego problemu. Obejmują one przede wszystkim:

- opis kwalifikacji za pomocą efektów uczenia się, w podziale na jednostki efektów uczenia się (wraz z przypisanymi im punktami),
- wskazówki dotyczące treści wielostronnych porozumień na rzecz transferu i akumulacji efektów uczenia się, a także uzupełniających je dokumentów.

System ECVET jest kolejnym instrumentem Unii Europejskiej realizującym ideę uczenia się przez całe życie i kładącym nacisk na efekty uczenia się, a nie na proces kształcenia. Pozwala na porównywanie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, które uzyskuje uczący się bez względu na miejsce nauki czy czas poświęcony na ich opanowanie. Potwierdzone, czyli sprawdzone i pozytywnie ocenione efekty uczenia się stanowią „osiągnięcia”, czyli „zbiór indywidualnych efektów uczenia się danej osoby, które zostały ocenione i mogą być akumulowane do celów uzyskania kwalifikacji lub transferowane do innych programów kształcenia lub do innych kwalifikacji”.¹³⁰ Wytyczne wskazane w Zaleceniu opisują proces przenoszenia i akumulowania osiągnięć (czyli potwierdzonych efektów uczenia się) pomiędzy partnerami na podstawie dwu- lub wielostronnych porozumień oraz wskazują konieczny zakres i treść tych porozumień.

Źródło: opracowanie IBE.

Kluczowym elementem zmian wprowadzanych w kształceniu zawodowym w Polsce jest wyodrębnienie kwalifikacji w zawodach. Rozumienie kwalifikacji przyjęte w Ustawie o systemie oświaty jest zgodne z rozumieniem przyjętym w Zaleceniu dotyczącym ECVET. Przyjęte w tych dokumentach definicje wskazują, że kwalifikacja to określony zestaw efektów uczenia się, który został osiągnięty przez uczącego się i potwierdzony odpowiednim dokumentem.

Tabela 6.2. Kwalifikacja wyodrębniona w zawodzie a kwalifikacja w ECVET.

Kwalifikacja wyodrębniona w zawodzie w systemie oświaty	Kwalifikacja w ECVET
„wyodrębniony w danym zawodzie zestaw oczekiwanych efektów kształcenia, których osiągnięcie potwierdza świadectwo wydane przez okręgową komisję egzaminacyjną, po zdaniu egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w zakresie jednej kwalifikacji”	„formalny wynik procesu oceny i walidacji uzyskany w efekcie stwierdzenia przez właściwą instytucję, że osiągnięte przez daną osobę efekty uczenia się są zgodne z określonymi standardami”

Źródło: Ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r.; Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET).

¹³⁰ Por. Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET).

6. Modernizacja kształcenia zawodowego w świetle celów polityki uczenia się przez całe życie

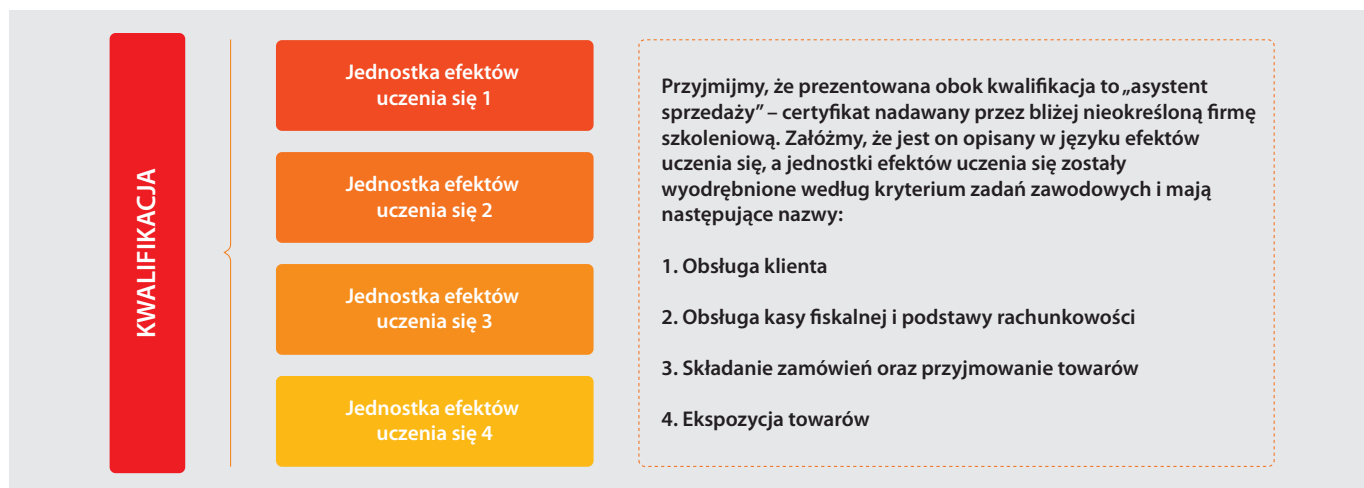
6.2. Podstawy programowe w świetle założeń Europejskiego Systemu Transferu Osiągnięć w Kształceniu i Szkoleniu Zawodowym (ECVET)

Definicje te są co do zasady zgodne, należy jednak zwrócić uwagę na węższy zakres definicji oświatowej, która odnosi się tylko do kwalifikacji w zawodach z klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego. W świetle bardziej ogólnie sformułowanej definicji ECVET zawody w podstawie programowej kształcenia także są kwalifikacjami. Spełnione są bowiem dwa podstawowe warunki:

- zawody te są opisane za pomocą efektów uczenia się. Podstawa programowa kształcenia w zawodach określa bowiem „obowiązkowe zestawy celów kształcenia i treści nauczania opisane w formie oczekiwanych efektów kształcenia: wiedzy, umiejętności zawodowych oraz kompetencji personalnych i społecznych, niezbędnych dla zawodów lub kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach”¹³¹
- efekty te są formalnie potwierdzane przez odpowiednią instytucję. W tym przypadku jest to okręgowa komisja egzaminacyjna, która wydaje dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe po potwierdzeniu wszystkich kwalifikacji wyodrębnionych w danym zawodzie.

Podstawa programowa opisuje kwalifikacje i zawody za pomocą języka efektów uczenia się, a także porządkuje te efekty, dzieląc je na logicznie spójne zestawy. Taki podział ma służyć zwiększeniu przejrzystości kwalifikacji oraz ułatwieniu ich porównywania i jest on zgodny z funkcjonującym w systemie ECVET opisem kwalifikacji za pomocą jednostek efektów uczenia się. Jednostki efektów uczenia się to zestawy efektów uczenia się, które stanowią spójną całość oraz mogą podlegać ocenie i walidacji. W celu utworzenia jednostek, efekty uczenia się są najczęściej grupowane według kryterium zadań zawodowych (choć może to również być proces produkcji, produkt lub usługa). Schematycznie przedstawia to rysunek 6.4. Dzięki podejściu opartemu na jednostkach efektów uczenia się, możliwe staje się także porównanie kwalifikacji w różnych krajach, a następnie przeniesienie i uznawanie jednostek lub kwalifikacji. Jednostki efektów uczenia się mogą być wykorzystywane do potwierdzania dodatkowych kompetencji uzyskiwanych w wyniku uczenia się w ramach mobilności geograficznej lub zawodowej.

Rysunek 6.4. Jednostki efektów uczenia się wyodrębnione w kwalifikacji (przykład).

Źródło: opracowanie własne.

Kwalifikacje mogą zawierać różną liczbę jednostek efektów uczenia się. Zależy to, z jednej strony, od zakresu efektów uczenia się w kwalifikacji, z drugiej strony – od przyjętych założeń dotyczących ich wyodrębniania. W kwalifikacjach opisanych w podstawie programowej kształcenia w zawodach liczba zestawów efektów uczenia się jest określona. Na każdą kwalifikację składają się zarówno zestawy efektów wspólnych dla wszystkich zawodów, te stanowiące podbudowę dla zawodu lub grupy

¹³¹ Por. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, z późniejszymi zmianami.

6. Modernizacja kształcenia zawodowego w świetle celów polityki uczenia się przez całe życie

Podsumowanie

zawodów oraz właściwe dla danej kwalifikacji (podzielone na od 2 do 8 części). W projektach dotyczących mobilności edukacyjnej uczniów w kwalifikacjach wyodrębnia się kilka lub nawet kilkanaście jednostek, z których zazwyczaj tylko pojedyncze podlegają przenoszeniu i akumulowaniu.

Decyzja o tym, jak wiele i jak dużych zestawów zostanie wyodrębnione w danym zbiorze efektów uczenia się, wpływa na możliwość ich wykorzystywania do różnych celów. Im mniejsze jednostki, tym łatwiejsze jest ich uznawanie oraz przenoszenie. Przykładem może być wykorzystanie jednostek w ramach mobilności edukacyjnej uczniów, trwającej często około trzech tygodni – duża jednostka, wymagająca na przykład dwóch miesięcy nauki, nie będzie przydatna do uznawania efektów uzyskiwanych w tak krótkim czasie. Małe jednostki wydają się również bardziej przydatne w kształceniu i szkoleniu osób dorosłych, które często uzyskują kompetencje podczas krótkich kursów lub w sposób nieformalny. Z drugiej strony, mniejsze jednostki wymagają częstszego oceniania, co wiąże się z wyższymi kosztami tego procesu oraz utrudnia sprawdzenie, czy uczący się potrafi połączyć i wykorzystać wszystkie efekty uczenia się uzyskane w ramach kwalifikacji.

Wprowadzane dzięki reformie zmiany nie odnoszą się do dwóch opisanych w Zaleceniu dotyczącym ECVET kwestii – sposobu przyznawania punktów ECVET oraz zakresu i treści porozumień między partnerami. Te elementy nie są jednak konieczne przy obecnym zakresie możliwości przenoszenia i akumulowania osiągnięć w ramach systemu kształcenia zawodowego. Wydaje się, że kolejnym krokiem zbliżania obszaru kształcenia i szkolenia zawodowego do celów i założeń uczenia się przez całe życie powinno być rozwijanie i upowszechnienie możliwości uznawania efektów uczenia się uzyskiwanych na drodze poza- i nieformalnego uczenia się. Wprowadzenie opisu kwalifikacji przy użyciu efektów uczenia się oraz ich podział na jednostki efektów uczenia się stanowi bowiem warunek konieczny, ale niewystarczający dla realizacji celów polityki na rzecz LLL.

Podsumowanie

W Polsce polityka wspierająca uczenie się przez całe życie ma szczególne znaczenie. Jak wynika z danych Eurostatu, wśród wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej Polska posiada jeden z najniższych wskaźników udziału w uczeniu się przez całe życie – w 2011 roku (w ciągu czterech tygodni przed badaniem) zaledwie 4,5% osób w wieku 25–64 lata uczestniczyło w kształceniu lub szkoleniu (w porównaniu z 5,3% w roku 2010 i 4,3% w 2001 roku). Polska pozostaje więc daleko w tyle przede wszystkim za krajami takimi jak: Dania (gdzie wskaźnik partycypacji w uczeniu się przez całe życie osób w wieku 25–64 lata wynosił w 2011 roku 32,3%), Szwajcaria (29,9%), Szwecja (24,9%), Finlandia (23,8%), Wielka Brytania (15,8%). Należy również przypomnieć, że uaktualnione strategiczne ramy europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia „ET 2020” rekomendują, by we wszystkich krajach członkowskich UE odsetek uczących się dorosłych w wieku 25–64 lata, zwłaszcza nisko wykwalifikowanych, wzrósł do 15%.

Realizacja założeń polityki uczenia się przez całe życie stanowi jeden z zakładanych celów wdrażanej obecnie reformy. Najważniejsze rozporządzenia realizujące postanowienia znowelizowanej ustawy o systemie oświaty, wpływające na uczenie się przez całe życie, wskazuje tabela 6.3. Zawiera ona krótki opis wprowadzanych zmian oraz odnosi je do szczegółowych działań rekomendowanych na forum Unii Europejskiej i wspierających politykę LLL. Ze względu na realizację założeń polityki uczenia się przez całe życie zasadnicze znaczenie mają rozporządzenia w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego oraz podstawy programowej kształcenia w zawodach – otwierające drogę do oddzielnego potwierdzania kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach oraz formułujące wymagania w stosunku do osób ubiegających się o określoną kwalifikację w języku efektów uczenia się.

W świetle założeń wdrażanej obecnie reformy szkolnictwa zawodowego, rozporządzenia określone w tabeli 6.3. realizują cele LLL przede wszystkim przez poszerzenie dostępu do potwierdzania wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych oraz stworzenie bardziej elastycznych ścieżek

6. Modernizacja kształcenia zawodowego w świetle celów polityki uczenia się przez całe życie

Podsumowanie

kształcenia. Pozwalają również na zrealizowanie rekomendacji Unii Europejskiej o bardziej szczegółowym charakterze, dotyczących przede wszystkim wdrożenia krajowych ram kwalifikacji, a w przyszłości także systemu przenoszenia i gromadzenia osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET). Do takich wniosków skłania analiza poszczególnych aktów prawnych. Ocena efektów wdrażanych obecnie zmian będzie możliwa dopiero za kilka lat. Pytanie o skuteczność wcielanych w życie rozwiązań pozostaje zatem otwarte. Należy jednak przypuszczać, że działania te przyczynią się do rzeczywistej poprawy jakości i wizerunku szkolnictwa zawodowego w Polsce, tak aby szkoła zawodowa rzeczywiście stała się szkołą pozytywnego wyboru.

Tabela 6.3. Wybrane rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w świetle celów polityki uczenia się przez całe życie.

Rozporządzenie MEN	Krótki opis zmian	Związek z LLL
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2011 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego	<ul style="list-style-type: none"> • przyporządkowanie zawodów nauczanych w systemie oświaty do 8 obszarów kształcenia • wskazanie kwalifikacji wyodrębnionych i nazwanych dla zawodów na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej, technikum i szkoły policealnej • zapewnienie spójności klasyfikacji zawodów nauczanych w systemie oświaty z klasyfikacją zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • większa przejrzystość kompetencji zawodowych absolwentów na rynku pracy • otwartość szkolnictwa zawodowego na wyniki uczenia się przez całe życie • wspieranie mobilności edukacyjnej i zawodowej absolwentów
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 7 lutego 2012 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach	<ul style="list-style-type: none"> • opis zawodów wskazanych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego oraz wyodrębnionych w nich kwalifikacji w formie oczekiwanych efektów kształcenia • wskazanie zadań zawodowych typowych dla poszczególnych zawodów oraz określenie wiedzy, umiejętności zawodowych oraz kompetencji personalnych i społecznych pozwalających na ich samodzielne wykonywanie • zapewnienie spójności celów kształcenia i treści nauczania z kryteriami ocen szkolnych i wymaganiami egzaminacyjnymi 	<ul style="list-style-type: none"> • większa przejrzystość kompetencji zawodowych absolwentów na rynku pracy • lepsze powiązanie oferty kształcenia zawodowego z potrzebami rynku pracy • ułatwienie przechodzenia od edukacji do zatrudnienia • poszerzenie dostępu do potwierdzania wyników uczenia się uzyskanych poza edukacją formalną • stworzenie możliwości przenoszenia i akumulowania efektów uczenia się w obrębie różnych państw, sektorów i obszarów kształcenia

6. Modernizacja kształcenia zawodowego w świetle celów polityki uczenia się przez całe życie

Podsumowanie

Rozporządzenie MEN	Krótki opis zmian	Związek z LLL
<p>Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 11 stycznia 2012 r. w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych</p>	<p>Określenie możliwych pozaszkolnych form uczenia się, takich jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kwalifikacyjny kurs zawodowy • kurs umiejętności zawodowych • turnus dokształcania teoretycznego młodocianych pracowników • kurs kompetencji ogólnych • inne kursy umożliwiające uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych 	<ul style="list-style-type: none"> • poszerzenie i ułatwienie dostępu do aktualizowania wiedzy i umiejętności zawodowych oraz uzyskiwania nowych kompetencji • poszerzenie i ułatwienie dostępu do potwierdzania efektów uczenia się uzyskiwanych poza edukacją formalną • lepsze powiązanie ze sobą różnych dróg nabywania wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, w systemie edukacji formalnej i pozaformalnej
<p>Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 24 lutego 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wprowadzenie możliwości oddzielnego potwierdzania każdej wyodrębnionej w zawodzie kwalifikacji (także przez ucznia w trakcie procesu kształcenia) • wzmocnienie praktycznego aspektu egzaminu zawodowego przeprowadzonego w zawodach na poziomie technikum • poszerzenie katalogu osób przystępujących do egzaminów zawodowych, przede wszystkim o osoby dorosłe • zwiększenie częstotliwości przeprowadzania egzaminów zawodowych 	<ul style="list-style-type: none"> • poszerzenie i ułatwienie dostępu do aktualizowania wiedzy i umiejętności zawodowych oraz uzyskiwania nowych kompetencji • poszerzenie i ułatwienie dostępu do potwierdzania efektów uczenia się uzyskiwanych poza edukacją formalną • lepsze powiązanie ze sobą różnych dróg nabywania wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, w systemie edukacji formalnej i pozaformalnej
<p>Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 11 stycznia 2012 r. w sprawie egzaminów eksternistycznych</p>	<p>Wprowadzenie egzaminów eksternistycznych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zawodowych, z zakresu kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach • z zakresu wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla zasadniczej szkoły zawodowej 	<ul style="list-style-type: none"> • poszerzenie i ułatwienie dostępu do aktualizowania wiedzy i umiejętności zawodowych oraz uzyskiwania nowych kompetencji • poszerzenie i ułatwienie dostępu do potwierdzania efektów uczenia się uzyskiwanych poza edukacją formalną • lepsze powiązanie ze sobą różnych dróg nabywania wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, w systemie edukacji formalnej i pozaformalnej

Źródło: opracowanie własne.

Bibliografia

Cedefop (2011). *Shaping lifelong learning: making the most of European tools and principles*. Briefing Note.

Cort P. (2009). *The EC discourse on vocational training: how a common vocational training policy turned into a lifelong learning strategy*. (W:) "Vocations and Learning", Vol. 2, No. 2.

European Commission. (1993). *Growth, competitiveness, employment. The challenges and ways forward into the 21st century*. White Paper. COM (93) 700 z 5.12.1993.

Field J. (2000). *Lifelong Learning and the New Educational Order*. Trentham Books.

Jones H. (2005). *Lifelong Learning in the European Union: whither the Lisbon Strategy?*. (W:) "European Journal of Education", Vol. 40, Issue 3, September, s. 247–260.

Komunikat Komisji „Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu”, KOM (2010) 2020 wersja ostateczna.

OECD (2010). *Off to a Good Start? Jobs for Youth*. Paris: Organization for Economic Co-operation and Development.

Pfeiffer A., Wesołowska A. (2012). *Kwalifikacyjne Kursy Zawodowe. Krok po kroku*. Warszawa: KOWEŻiU.

Rezolucja Rady w sprawie uczenia się przez całe życie, Dz. U. C 163 z 9 lipca 2002 r.

RoSE (2012). *Raport o stanie edukacji 2011. Kontynuacja przemian*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 16 lipca 2012 r. w sprawie przypadków, w jakich do publicznej lub niepublicznej szkoły dla dorosłych można przyjąć osobę, która ukończyła 16 albo 15 lat, oraz przypadków, w jakich osoba, która ukończyła gimnazjum, może spełniać obowiązek nauki przez uczęszczanie na kwalifikacyjny kurs zawodowy (Dz. U. z 2012 r., poz. 857).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2011 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz. U. z 2012 r. Nr 0, poz. 7).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 7 lutego 2012 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz. U. z 2012 r. Nr 0, poz. 184).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 24 lutego 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. z 2012 r., poz. 262).

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 27 kwietnia 2010 r. (Dz. U. z 2010 r. Nr 82, poz. 537).

Sławiński S. (2012). *Omówienie aktów prawnych z 2011 roku dotyczących edukacji*. (W:) Raport o stanie edukacji 2011. Kontynuacja przemian. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.

**6. Modernizacja
kształcenia zawodowego
w świetle celów polityki
uczenia się przez całe życie**

Bibliografia

Sławiński S., Dębowski H. (2013). *Raport Referencyjny. Odniesienie Polskiej Ramy Kwalifikacji na rzecz uczenia się przez całe życie do Europejskiej Ramy Kwalifikacji*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.

Ustawa z 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2011 r. Nr 205, poz. 1206.

Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji (ERK) na rzecz uczenia się przez całe życie.

Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z 18 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET).

Zalecenie Rady z 20 grudnia 2012 r. w sprawie walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego.